

Variációk egy témára

Előválasztás 2017

ÁTFEDÉSEK ÉS KÜLÖNBSÉGEK A REPUBLIKON INTÉZET ÉS PÁRBESZÉD
MAGYARORSZÁGÉRT ELŐVÁLASZTÁSI JAVASLATA KÖZÖTT

ÖSSZEFOGLALÁS

Előválasztást javasol a Párbeszéd Magyarorszáért a demokratikus ellenzék szervezetei számára. A Republikon Intézet 2015 júniusában ugyancsak az előválasztást ajánlotta a baloldali és liberális ellenzéki pártok figyelmébe a 2018-as országgyűlési választások előkészületeinek részeként. Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a PM és a Republikon előválasztási javaslatainak melyek az azonos és melyek az eltérő elemei.

Mindkét javaslat egy nyílt és inkluzív folyamatot képzel el, amelyen bármely, a baloldali–liberális ellenzék alapvető értékeivel egyetértő választópolgár részt vehetne. Érdemi különbségek vannak ugyanakkor a választandó pozíciók köre esetén: a Republikon Intézet javaslata csak a miniszterelnök-jelölt és az egyéni választókerületekben indulni kívánó politikusok személyére tér ki, míg a PM által vázolt terv a közös országos lista összeállítását is szabályozná. Emellett eltérő választástechnikai megoldást is preferálnak: intézetünk javaslatában elsősorban relatív többségi megoldások szerepelnek, míg a PM többnyire preferencia-sorrend alapján rangsoroló választási rendszerben látja a siker és a lehető legszélesebb támogatói kör integrálásának kulcsát. Különböznek továbbá a részvétel technikai és anyagi feltételei is, így például a Republikon Intézet értéknnyilatkozatával szemben a PM szenitív adatokat kérne a résztvevőktől, hogy kiszűrje az esetlegesen destruktív céllal érkező szavazókat; különbözik a várható anyagi hozzájárulás mértéke, illetve a lebonyolítás tervezett módja (személyes vs. online részvétel) is.

A KÉT ELŐVÁLASZTÁSI JAVASLAT ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Miért kell előválasztás?

Az előválasztás a választási rendszerből eredő kényszer a mai demokratikus ellenzék pártjai számára – ebben a PM és a Republikon álláspontja azonos, miként abban is, hogy az előválasztás a civilek számára is nyitott lenne. A PM szerint „a demokratikus ellenzék egyetlen esélye, ha 2018-ra megtalálja azt a 106 igaz embert, akik bírják a helyi közösségek bizalmát és integrálni tudják a kormányváltást akaró szavazókat”.

A 2012-ben kialakított választási rendszer erőteljesen eltolódott a többségi rendszer irányába; a jelenleg érvényes szisztéma nem teszi lehetővé, hogy az egymással együttműködni kívánó pártok jelöltjei visszalépjenek egymás javára, ahogyan azt sem, hogy a választók kifejezhessék másodlagos preferenciájukat. A jelenleg megosztott demokratikus ellenzék tehát arra kényszerül, hogy egy pozícióért csak egy jelöltet indítson, ahelyett, hogy az egymással versengő baloldali és liberális jelöltek mandátumhoz juttassák a szavazatok akár mindössze harmadát megszerző, de ezzel is az élen álló, és a politikai „családját” egyedülként képviselő kormánypárti jelöltet.

Túl azon, hogy az előválasztás a demokratikus ellenzék pártjai közötti együttműködés egy kényszerű formája, számos előnnyel jár az abban részt vevők számára. Az előválasztást kísérő események erősítik az állampolgári részvételt, javíthatják az alapvetően kiábrándult és apatikus politikai kultúrát, emellett médiafigyelmet generál az ellenzéki pártoknak, az általuk képviselt ügyeknek pedig felületet biztosít és érdekessé teszi azokat a választók számára.

A részvétel, az indulás és a megválasztás feltételei

A választójoggal bírók körét mindkét javaslat a lehető legszélesebbre igyekszik tárni – elkerülve ugyanakkor annak lehetőségét, hogy baloldali-liberális értékrenddel nem bírók (“destruktív” jelleggel) is részt vegyenek azon. Ezt a lehetőséget a PM szenzitív adatok regisztrációkor való elkérésekor próbálja kiküszöbölni; a cél egyúttal itt az is, hogy megismerhessék a baloldali-liberális potenciális támogatói bázis legaktívabb (és legelkötelezettebb) szegmensének elérhetőségét, hiszen az újbalsoldali párt által jegyzett dokumentum “a kampány során való aktív kommunikációt” is említi, mint az előválasztási névjegyzék összeállításának. A Republikon Intézet szűrőként egy értéknnyilatkozat elfogadását várja – ezt mellesleg a szavazni kívánó polgárok mellett a jelöltként indulni szándékozók számára is alá kellene írnia.

	Republikon Intézet	Párbeszéd Magyarorszáért
Részvétel feltétele	nagykorúság, online/személyes regisztráció, értéknnyilatkozat aláírása	szenzitív (személyes) adatok megadása, előválasztási névjegyzékbe való felvétel
Szavazás módja	személyesen	személyesen és online
Jelöltség feltétele	ajánlások, értéknnyilatkozat aláírása	ajánlások (egy választó többet is ajánlhat)
Ajánlások (egyéni választókerületi jelöltek)	250 (10 nap alatt)	250
Ajánlások (országos lista)	–	1000
Ajánlások (miniszterelnök-jelölt)	5000 (10 nap alatt)	5000
Választási rendszer (egyéni választókerületek)	relatív többségi	preferenciális
Választási rendszer (országos lista)	–	szabad lista (10 név, saját sorrendben)
Választási rendszer (miniszterelnök-jelölt)	relatív többségi VAGY abszolút többségi (kétfordulós, második online)	preferenciális

Mindkét szervezet elsősorban egyfordulós előválasztásban gondolkodik, részben egy második forduló lebonyolításának logisztikai nehézségei, részben annak várható alacsony(abb) részvétele és az ebből fakadó legitimációs problémák miatt. Az alternatívák ugyanakkor különbözőek: a Republikon elsősorban relatív többségi rendszerben vagy online második fordulóban látja a megoldás kulcsát, míg a PM az egyéni jelöltek és a miniszterelnök-jelölt kiválasztása esetén is egy, a jelölteket választói szimpátiák alapján rangsoroló, a másodlagos preferenciák kifejezésére lehetőséget adó egyfordulós konstrukciót tart optimálisnak.

Alapvető különbség, hogy a PM javaslatban mindkét mandátumszerzési ágon – az egyéni választókerületekben és az országos listán – induló jelölteket is az előválasztás folyamata határozná meg, míg a Republikon Intézet terve csupán az egyéni képviselő-jelöltekről szól. Emellett mindkét javaslat az előválasztás hatáskörébe utalná a miniszterelnök-jelöltek személyének meghatározását is.

Azoknak, akik a baloldali–liberális ellenzék miniszterelnök-jelölti posztját célozzák meg mindkét javaslat alapján legalább 5000 ajánlást kellene gyűjteniük. Amennyiben helytálló a PM becslése – amely körülbelül 300 ezer szavazót valószínűsít –, úgy megközelítőleg 2%-os támogatottság kellhet ahhoz az előválasztáson résztvevők körében, hogy egy politikus elindulhasson a megmérettetésen. A párt javaslata alapján ugyanakkor ez sem jelent érdemi korlátot, hiszen az előválasztáson regisztráltak több jelöltet is ajánlhatnak. Mind a Republikon, mind a PM javaslata felveti a miniszterelnök-jelölt abszolút többséggel való megválasztásának lehetőségét. A párt javaslata kizárólag ebben az opcióban gondolkodik, és ennek egyik válfaját, a preferenciális szavazást javasolja, vagyis a választók rangsorolhatnák az összes jelöltet aszerint, hogy mennyire szimpatikus az adott politikus számukra, a cél pedig az, hogy valamely jelölt elérje az elsődleges preferenciák legalább 50%-át. Amennyiben ez az első szavazás után nem történik meg, úgy a legkevesebb elsődleges preferenciát kapott jelölt kiesik a versenyből, az előválasztáson rá voksolók másodlagos szavazatait pedig megkapják a versenyben maradt jelöltek – mindez pedig addig folytatódik, amíg a többség “mesterségesen” elő nem állítódik.

Az egyéni jelöltek kiválasztásában a Republikon egyfordulós, relatív többségi rendszert javasol, vagyis a jelöltek közül az indulhatna közös baloldali–liberális ellenzéki jelöltként, aki a legtöbb szavazatot szerzi. A PM koncepciója ezzel szemben – hasonlóan a fentebb már ismertetett, a miniszterelnök-jelöltek kiválasztása során alkalmazott – preferenciális szavazáson alapuló rendszert irányozza elő. Mindkét szervezet javaslata alapján 250, a választókerületben élő, az előválasztásra előzetesen regisztrált választópolgár előzetes ajánlására lenne szükség ahhoz, hogy valaki jelöltként szálljon be az EVK-szintű versengésbe.

Plusz elemként a PM az országos lista összeállítását is az előválasztáson résztvevő ellenzéki szavazók kezébe helyezné. Az előválasztási javaslat ilyen módon implicite előfeltételezi a közös lista meglétét is. A Republikon javaslata erre nem tér ki, az intézet a listaállítás kapcsán több opciót és elképzelést is lehetségesnek tart, amelyek külön egyeztetés ill. pártok közötti koordináció tárgyát képezhetik. Az 1000 ajánlást megszerző jelöltek közül a választópolgárok legfeljebb 10 nevet írhatnak fel a szavazólapra, hasonlóan a tízezer főnél kisebb településeken alkalmazott önkormányzati választási gyakorlathoz. Annyiban azonban különbözőnek tűnik a javaslat, hogy a kislistás választás esetén a választópolgárok már eleve egy olyan szavazólapot kapnak, ami tartalmazza az összes jelölt nevét ABC-sorrendben, és azok közül választanak; a legtöbb szavazatot szerző jelöltek közül annyit választanak meg, ahány mandátum a lakosságszám alapján kiosztható. Ehhez hasonlóan a párt javaslata a “leadott szavazatok egyszerű összeállítását” jelöli meg az országos lista összeállításának mikéntjeként, vagyis e harmadik előválasztási elem már a PM sem támogatja a másodlagos preferenciák megkérdésését, ill. figyelembe vételét.

Mikor szavaznánk?

A PM és a Republikon egyetért abban, hogy a 2018-as választáson induló jelöltek kiválasztásának 2017 végéig be kell fejeződnie. A PM szerint „fontos, hogy még az előválasztás megkezdését megelőzően elkészüljön az előválasztáson részt vevő szavazók pontos névjegyzéke, amely lehetővé teszi a választási csalások kizárását, a választás lebonyolításához szükséges logisztikai és informatikai felkészülést. Ennek érdekében aktív regisztrációs kampány beindítása tűnik szükségesnek, hónapokkal a választás megkezdése előtt”. A Republikon Intézet úgy számol: ahhoz, hogy a 2018-as választási kampány már kizárólag a választás tétjéről és az országról szóljon, az ellenzéknek 2017 folyamán le kell zárnia az indulás technikai részleteit és be kell mutatnia a jelöltjeit.

A PM által ismertetett javaslat 2017 július végéig tartja szükségesnek az előválasztásról szóló megállapodás létrejöttét, maga az előválasztási kampány, illetve az azt megelőző regisztrációs kampány pedig augusztus és december között zajlana. A Republikon Intézet szerint az előválasztás mintegy három hónap alatt megvalósítható; vagyis amennyiben 2017-ig bezárólag megszületik a megegyezés, a kampány és a szavazás már akár jövő év tavaszán is lebonyolítható.

Hogyan szavaznánk?

A szavazás formájában részben eltér a két szervezet álláspontja. A PM az előzetes regisztrációt (amelynek része egy politikai értéknnyilatkozat aláírása is – ebben nincs eltérés) követő személyes szavazáson túl lehetőséget adna a voksolni kívánók számára az interneten történő szavazásra is, a párt ugyanis kivitelezhetetlennek tartja a pusztán személyes szavazáshoz szükséges elegendő számú szavazófülke felállítását.

A Republikon azonban biztonsági okokból (a miniszterelnök-jelölt személyéről szóló szavazás második fordulóját leszámítva) személyes jelenléthez kötné az előválasztáson való részvételt. Az Intézet álláspontja szerint csak így szűrhetők ki biztonsággal azok a valójában nem demokratikus ellenzéki szavazók, akiknek a valódi célja, hogy az előválasztás „meghekkelésével” olyan jelölteket válasszanak ki, akik a „nagy” választás során a legkisebb eséllyel vennék fel a versenyt a kormánypártok jelöltjeivel szemben.

Miért és mennyit fizetnénk?

A PM és a Republikon egyaránt anyagi hozzájáruláshoz kötné az előválasztáson való részvételt. Míg a Republikon Intézet jelképes, 200 forintos részvételi díjban gondolkodik, a PM számára „egy jó adománygyűjtő kampánnyal reálisnak tűnik egy átlagosan 3000 forintos adomány összegyűjtése az előválasztáson részt vevő szavazóktól”. Fontos különbség, hogy míg a Republikon számára a részvételi díj célja a rosszhiszemű szavazók kiszűrése, tehát az, hogy az előválasztáson alapvetően a baloldali, liberális ellenzék valódi szavazói jelenjenek meg, addig a PM arra számít, hogy az előválasztás résztvevői érdemben járulnának hozzá a voksolás költségeihez.

Összegzés

Jóllehet technikai és megközelítésbeli különbségek akadnak a két javaslat között, ezek áthidalására ill. összeegyeztetésére az elkövetkező időszakban könnyedén van mód. A PM és a Republikon Intézet javaslata is hasonló logikán alapul, érdemi kérdésekben (például az előválasztás szükségessége, haszna ill. résztvevői–indulói köre) közös állásponton vannak, mindez pedig jó kiindulópontot jelenthet a koncepció szélesebb körben való megismertetésére, illetve ahhoz, hogy az előválasztás ötlete kedvező fogadtatásban részesüljön a demokratikus ellenzék más pártjai részéről is.